

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1903, kl. 7 e. m.

Konstitutionsutskottets memorial, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Till konstitutionsutskottet hafva, på därom hos vederbörande gjord framställning, blifvit öfverlämnade de under tiden från och med den 15 januari 1902 till och med den 14 januari 1903 i statsrådet förda protokoll, nämligen öfver

justitiedepartementsärenden från och med den 24 januari 1902 till och med den 12 januari 1903;

justitieärenden från och med den 24 januari 1902 till och med den 31 december samma år;

utrikesdepartementsärenden från och med den 18 januari 1902 till och med den 12 januari 1903;

landtförsvarsärenden från och med den 21 januari 1902 till och med den 12 januari 1903;

sjöförsvarsärenden från och med den 24 januari 1902 till och med den 12 januari 1903;

civilärenden från och med den 24 januari 1902 till och med den 14 januari 1903;

finansärenden från och med den 24 januari 1902 till och med den 14 januari 1903;

ecklesiastikärenden från och med den 24 januari 1902 till och med den 12 januari 1903; samt
jordbruksärenden från och med den 24 januari 1902 till och med den 12 januari 1903.

Utskottet har därjämte, i enlighet med § 105 regeringsformen, äskat *dels* protokoll i kommandomål för armén angående inskränkning af rätt till utskänkning af vin och maltdrycker å mötesplatser och inom kasernområden, hvilket protokoll, dagteckadt den 23 januari 1903, blifvit till utskottet öfverlämnadt,

dels ock det eller de protokoll, jämte därtill hörande handlingar, som må hafva blifvit i statsrådet förda angående inledandet och fullföljandet af de öfverläggningar, hvilka mellan svenska och norska statsrådsmedlemmar förevarit rörande frågan om särskilda konsuler för hvardera af de förenade rikena, å hvilken anhållan den 4 nästlidne april till svar meddelats, att berörda öfverläggningar förts allenast i och för beredning till framtida föredragning inför Kungl. Maj:t af omförmälda fråga samt att vid sådant förhållande intet statsrådsprotokoll angående inledandet eller fullföljandet af samma öfverläggningar föreligger.

Vid den granskning af ofvan omförmälda protokoll, som, i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift, blifvit af utskottet företagen och nu fullbordad,

har anledning icke förekommit att mot någon ledamot af statsrådet tillämpa § 106 regeringsformen;

hvaremot utskottet

funnit följande ärenden vara af beskaffenhet att böra, jämlikt § 107 regeringsformen, hos Riksdagen anmälas, nämligen:

1:o)

(Protokoll öfver justitiedepartementsärenden för den 13 juni 1902, n:o 18.)

E. d. vaktkonstapeln Claes August Jonsson antogs den 26 juni 1884 af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län till extra vakt-

konstapel vid länsfängelset i Nyköping samt konstituerades och förordnades den 31 juli 1885 af fängvårdsstyrelsen att tills vidare och så länge han bibehölle sina förmäns förtroende vara vaktkonstapel vid nämnda fängelse.

Jonsson, hvilken under sin 17-åriga tjänstetid som vaktkonstapel två gånger för mindre förseelser ådömts extra judiciell bestraffning, nämligen dels enligt fängvårdsstyrelsens beslut den 5 februari 1886 afstängning från tjänst och lön under 1½ månad, dels ock den 23 juni 1897 tre dygns arrest, har eljest öfver sin tjänstgöring vid oförmälda fängelse den 6 november 1901 af fängelsedirektören erhållit det vitsord, att han städse visat nit i tjänsten och väl fullgjort de tjänsteåligganden, som åt honom uppdragits.

Med anledning af anmälan, som den 7 oktober 1901 af en samma dag frigifven kvinnlig straffarbetsfånge mot Jonsson gjorts därom, att han vid flere tillfällen under den närmast föregående tiden skulle genom celldörren samtalat med en å fängelset förvarad kvinnlig tvångsarbetsfånge, anställdes på fängelsedirektörens begäran den 9 i samma månad inför Kungl. Maj:ts befallningshafvande förhör med Jonsson. Ifrågavarande tvångsarbetsfånge uppgaf därvid, att Jonsson under tiden från slutet af juli månad år 1901 vid upprepade tillfällen i tal och åtbörder betett sig otillbörligt mot henne. Jonsson förnekade däremot bestämdt hvad som sålunda lades honom till last och förklarade, att han icke samtalat med fången vid andra tillfällen eller om andra angelägenheter än tjänsten fordrat. Någon bevisning om riktigheten af den mot Jonsson gjorda tillvitelsen har icke blifvit förebragt.

Sedan Kungl. Maj:ts befallningshafvande för den åtgärd, fängvårdsstyrelsen kunde finna af förhållandena påkallad, till styrelsen öfverlämnat det vid oförmälda förhör hållna protokoll, fann styrelsen genom beslut den 18 oktober 1901, enär Jonsson på grund af hvad i saken blifvit upplýst gjort sig förlustig sina förmäns förtroende, skäligt att, med återkallande af det för Jonsson utfärdade konstitutorial, skilja honom från hans innehafvande befattning.

Häröfver anförde Jonsson hos Kungl. Maj:t besvär med anhållan att Kungl. Maj:t måtte, med undanröjande af fängvårdsstyrelsens nyssnämnda beslut, återinsätta honom i vaktkonstapelsbefattningen samt förklara honom, som den 28 oktober 1901 blifvit från tjänstgöring afstängd, berättigad att uppbära de med tjänsten förenade löneförmåner för den tid, hvarunder han varit och blefve från densamma afstängd.

Efter det fängvårdsstyrelsen öfver besvären afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, föredrogs målet inför Kungl. Maj:t den 13 juni 1902, därvid föredragande departementschefen, statsrådet *Hammar skjöld* anförde:

»Enär hvad det för klaganden utfärdade konstitutorial innehåller därom, att klagandens förordnande att vara vaktkonstapel vid förenämnda länsfängelse skulle gälla allenast tills vidare och så länge han bibehölle sina förmäns förtroende, icke kan emot föreskrifterna i den för fångvårdsstyrelsen gällande instruktion medföra den verkan, att styrelsen på grund däraf äger att utan vidare skilja klaganden från tjänsten, samt styrelsen med sin uppfattning härutinnan icke ingått i pröfning däraf, huruvida klaganden i tjänsten låtit något komma sig till last af beskaffenhet att någon af de i nämnda instruktion för vaktbetjänts opålitlighet, försummelse eller olydnad i tjänsten stadgade påföljder bör å klaganden tillämpas, hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t måtte finna skäligt att, med undanröjande af öfverklagade beslutet, visa målet åter till fångvårdsstyrelsen för förnyad behandling.»

Statsrådet *Cläëson* hemställde, att Kungl. Maj:t måtte finna besvären ej förtjäna afseende.

Hans excellens herr statsministern friherre *von Otter* samt statsråden herr *von Krusenstjerna*, grefve *Wachtmeister*, *Palander*, *Husberg* och *Westring* biträdde föredragande departementschefens hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Lagerheim* och statsrådet *Crusebjörn* biträdde statsrådet *Cläësons* hemställan.

Med bifall till denna sistnämnda hemställan fann Hans Maj:t Konungen besvären ej förtjäna afseende.

Den för fångvårdsstyrelsen gällande instruktion af den 22 november 1877 innehåller i §§ 43, mom. 1, 44 och 46 följande stadganden:

»§ 43.

Beträdes tjänsteman vid fångvårdsstyrelsen med fel eller försummelse i sin befattning eller visar han vanvördnad emot sin förman, må styrelsen, efter omständigheterna, antingen den felaktige varna eller fälla till böter, svarande emot högst en månads lön, eller ock afstänga honom på högst tre månader från tjänst och lön.

»§ 44.

Varder någon af fängvårdsstyrelsen antagen tjänsteman vid fängvårdsinrättningarna beträdd med fel eller försummelse i sin befattning, äge styrelsen att honom varna, bötfälla eller från tjänst och lön afstånga, på sätt uti nästföregående paragraf mom. 1 bestämmes. Låter han sig däraf ej rätta eller är felet af svår beskaffenhet, må den felaktige af styrelsen från befattningen skiljas.»

»§ 46.

Med de af fängvårdsstyrelsen antagne vaktbetjante, som beträdas med opålitlighet, försummelse eller olydnad i tjänsten, förfares såsom i § 44 sägs.»

Vid bedömandet af förevarande mål har utskottet ansett det vara af afgörande betydelse, huruvida bestämmelsen i omförmälda, af fängvårdsstyrelsen för Jonsson utfärdade konstitutiorial därom, att Jonssons förordnande att vara vaktkonstapel vid förenämnda länsfängelse skulle gälla endast så länge han bibehölle sina förmäns förtroende, rätteligen kunnat läggas till grund för beslutet om Jonssons skiljande från tjänsten. Utskottet har därvid funnit, att fängvårdsstyrelsen saknat laglig befogenhet att i berörda konstitutiorial intaga en dylik bestämmelse med den betydelse, som i fängvårdsstyrelsens ofvanberörda beslut den 18 oktober 1901 blifvit densamma tillagd. Ty bemälda styrelse äger uppenbarligen icke rätt att i de af styrelsen för vaktbetjäningen vid fängvårdsinrättningarna utfärdade konstitutiorial å tjänst stadga andra föreskrifter rörande villkoren för tjänstens bibehållande än sådana, hvartill den för styrelsen gällande instruktion eller eljest i anslutning därtill meddelade bestämmelser gifva anledning. Någon befogenhet för styrelsen att skilja vaktbetjänt från tjänsten på grund däraf, att han gått förlustig sina förmäns förtroende, omnämnes icke i berörda instruktion, hvilken rörande styrelsens rätt i afseende å bestraffning af vaktbetjänt endast innehåller de stadganden, som i ofvan intagna paragrafer af instruktionen omförmälas. Icke heller finnes i Kungl. Maj:ts nådiga bref till fängvårdsstyrelsen den 8 december 1882, hvarigenom styrelsen erhållit bemyndigande att utfärda konstitutiorial å sådan tjänst, för hvilken lön blifvit å ordinarie stat för fängbetjäningen uppförd, någon bestämmelse af dylik art.

Vid sådant förhållande kan förenämnda, i det för Jonsson utfärdade

konstitutorial intagna förbehåll icke anses äga bindande kraft. Men oakadt fångvårdsstyrelsens beslut om Jonssons skiljande från tjänsten utslutande grundats på nämnda förbehålls förmenta giltighet, har, såsom i det föregående omnämnts, statsrådet Claëson, med hvilken hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Lagerheim och statsrådet Crusebjörn förenat sig, till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte finna de af Jonsson anförda besvär ej förtjäna afseende. Då detta rådslag, i enlighet hvarmed Kungl. Maj:ts beslut jämväl fattats, ledt därtill, att föredragandens hemställan om målets återförvisande till fångvårdsstyrelsen för förnyad behandling lämnats utan afseende och därigenom förhindrats en utredning, huruvida bemålde vaktbetjänt i utöfningen af sin befattning gjort sig skyldig till opålitlighet, försummelse eller olydnad i tjänsten, som *lagligen* kunnat medföra hans skiljande från densamma, har utskottet ansett sig böra hos Riksdagen göra anmälan rörande omförmälda rådslag.

2.o)

(Protokoll öfver utrikesdepartementsärenden för den 12 augusti 1902, n:o 1, och den 3 oktober samma år, n:o 1.)

För inträde i utrikesdepartementet erfordras, jämlikt 2:a momentet i Kungl. Maj:ts kungörelse angående förändrade villkor för anställning i statens civila tjänstebefattningar den 12 maj 1865, att hafva aflagt examen till Kungl. Maj:ts kansli.

Såväl Kungl. Maj:ts förnyade instruktion för ämbets- och tjänstemännen i utrikesdepartementet eller kabinettet för utrikes brefväxlingen den 30 december 1899 som förut gällande instruktion för bemålde ämbets- och tjänstemän den 8 november 1878 innehålla den bestämmelse, att till utrikesdepartementet hör en introduktör för främmande sändebud. I sistnämnda instruktion fanns därjämte stadgadt, att bemålde introduktör skulle vara öfverceremonimästaren vid Kungl. Maj:ts hof, hvilket stadgande icke finnes upptaget i 1899 års instruktion.

Enligt hvad protokollet öfver utrikesdepartementsärenden för den 12 augusti 1902 utvisar, hemställde hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Lagerheim* till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t måtte förklara, att bestämmelsen i 2:a momentet af kungl. kungörelsen den 12 maj 1865 angående den examen, som erfordras för inträde i utrikesdepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli, icke skulle äga tillämplighet, hvad angår

introduktören för främmande sändebud; och denna hemställan blef af Kungl. Maj:t bifallen. Ministern för utrikes ärendena anförde därvid, att på grund af stadgandet i ofvannämnda instruktion den 8 november 1878, att öfverceremonimästaren vid Kungl. Maj:ts hof skulle vara introduktör för främmande sändebud, introduktören själfvallet icke varit underkastad de genom kungl. kungörelsen den 12 maj 1865 gifna bestämmelser i afseende å aflagd ämbetsexamen; att, sedan numera, jämlikt instruktionen den 30 december 1899, introduktörsbefattningen uteslutande tillhörde utrikesdepartementet, det kunde synas tvifvelaktigt, huruvida icke bestämmelserna i 1865 års kungörelse ägde tillämplighet jämväl å introduktören; men att någon nödvändighet härför icke kunde sägas vara för handen mer än förut.

I afseende å förevarande ärenden har utskottet till en början fäst uppmärksamheten därvid, att den ändring i kungl. kungörelsen den 12 maj 1865, som förenämnda, af Kungl. Maj:t, i enlighet med ministerns för utrikes ärendena den 12 augusti 1902 gjorda hemställan, gifna förklarande tydligen innebär, icke blifvit vare sig i samband med beslutets fattande eller sedermera i vederbörlig ordning kungjord. Kungl. Maj:ts kungörelse angående utgifvandet af Svensk författningssamling den 3 december 1875 föreskrifver i detta hänseende, att i författningssamlingen skola införas, bland annat, de af Kungl. Maj:t utfärdade reglementen och stadgar för ämbetsverk och myndigheter, och sålunda själfvallet äfven de ändringar, hvilka i dylika reglementen och stadgar beslutas. Det åsidosättande af berörda föreskrift, hvartill ministern för utrikes ärendena gjort sig skyldig, har syntes utskottet betänkligt såväl ur principiell synpunkt som med hänsyn till de konsekvenser, till hvilka en sådan underlåtenhet kan tänkas leda.

Men äfven beträffande den sakliga innebörden har utskottet icke kunnat undgå att finna omförmälda ändring i 1865 års kungörelse anmärkningsvärd. Sedan den i 1878 års instruktion stadgade bestämmelse, att öfverceremonimästaren vid Kungl. Maj:ts hof skulle vara introduktör för främmande sändebud, vid instruktionens af år 1899 trädande i kraft upphört att gälla, torde det nämligen ingalunda få anses sakna betydelse, att den i 1865 års kungörelse gifna föreskrift, att för inträde i utrikesdepartementet fordras aflagd examen till Kungl. Maj:ts kansli, tillämpas jämväl å introduktören. Han är enligt sistnämnda instruktion uteslutande att betrakta såsom en statstjänsteman, tillhörande sagda departement, och bör såsom sådan gifvetvis i alla afseenden vara underkastad de bestämmelser, som äro för desse tjänstemän gällande. Härtill kommer, att

de med introduktörens befattning förenade tjänsteåligganden blifvit genom 1899 års instruktion utvidgade, i det han enligt nämnda instruktion, bland annat, fått sig anförtrodd uppgiften »att uppsätta och besörja expeditionen af sådana skrivelser, hvilka sub titulo majestatis till främmande makter afgå.»

Enligt protokoll öfver utrikesdepartementsärenden för den 3 oktober 1902 har därefter Kungl. Maj:t, likaledes på föredragning af ministern för utrikes ärendena, dels beslutit, att det legationsrådet m. m. greve Axel Cronhielm den 24 maj 1901 meddelade förordnande att tillsvidare förestå befattningen såsom introduktör för främmande sändebud skulle upphöra, dels ock till introduktör för främmande sändebud utnämnt och förordnat attachén i utrikesdepartementet, löjtnanten Johan August Schvan, med rätt att uppbära det för befattningen å stat uppförda arfvode från och med den 1 oktober 1902. Något som helst skäl för någondera af dessa åtgärder har af ministern för utrikes ärendena icke till protokollet anförts. För att inhämta kännedom om de befodringsgrunder, hvilka vid löjtnanten Schwans utnämning till introduktör tillämpats, har utskottet från vederbörande infordrat fullständiga handlingar rörande ifrågavarande ärende. Till svar härå har meddelats, att icke några handlingar förefunnes. Enligt hvad utskottet erfarit, har löjtnanten Schvan icke aflagt examen till Kungl. Maj:ts kansli och ej heller genom utöfning af svensk statstjänst visat sig äga motsvarande skicklighet.

Sammanfattas sålunda hvad utskottet vid granskning af dessa ärenden inhämtat, framgår, att ministern för utrikes ärendena den 12 augusti 1902 tillstyrkt Kungl. Maj:t att i kungl. kungörelsen angående förändrade villkor för anställning i statens civila tjänstebefattningar den 12 maj 1865 vidtaga en ändring, för hvilken något hållbart skäl icke anförts och hvilken, sedan den af Kungl. Maj:t beslutits, icke blifvit på vederbörligt sätt kungjord, *samt att* därjämte bemälde minister den 3 oktober 1902, efter att hafva hemställt om upphörande af det åt dittillsvarande introduktören för främmande sändebud meddelade förordnandet att nämnda befattning tills vidare förestå, tillstyrkt, att till introduktör måtte utnämnas en person, hvilken, därest icke berörda ändring i 1865 års kungörelse kommit till stånd, icke kan anses hafva varit kompetent till befattningens erhållande.

Hvad sålunda förekommit har utskottet ansett vara af beskaffenhet att böra för Riksdagen anmälas, när föredraganden icke synes hafva med hänsyn till ifrågavarande ärenden ådagalagt den skicklighet, som utöfvandet af hans förtroendeämbete kräfver.

3.o)

(Protokoll öfver civilärenden för den 31 januari 1902, n:o 35.)

Enligt 40 §, 2:a momentet, i den af Kungl. Maj:t och Riksdagen antagna lag om aktiebolag den 28 juni 1895 skall ledamot af sådant bolags styrelse vara i Sverige bosatt svensk eller norsk undersåte, där ej för särskildt fall Konungen medgifver, att styrelsen må till viss del, dock högst en tredjedel af hela antalet, bestå af främmande undersåtar eller å utrikes ort bosatte svenske eller norske undersåtar.

Genom resolution den 22 mars 1901 förordnade Kungl. Maj:t, med bifall till därom gjord underdånig ansökning, bland annat, att § 18 i den för Dalslands järnvägsaktiebolag gällande ordning skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»§ 18.

Bolagets angelägenheter handhafvas af en styrelse, af hvars ledamöter sex väljas af och bland aktieägarna å bolagsstämman, en utses af Kungl. Maj:t och en, så länge det af Fredrikshalds kommun till bolaget lämnade lån är oguldet, tillsättes af nämnda kommun.

Två bland de af bolaget valda ledamöterna skola vara i Norge bosatte norske undersåtar. Så länge det af norska staten till bolaget lämnade lån är oguldet, äger norska staten att i styrelsen insätta en ledamot.

För en hvar ledamot i styrelsen utses af den, som ledamoten valt eller förordnat, en suppleant, hvilken har att vid förfall för den ledamot, till hvars suppleant han är utsedd, i styrelsen inträda.

De i Norge bosatte norske ledamöternas suppleanter skola ock vara bosatte i Norge».

I en till Patent- och registreringsverket den 29 juli 1901 inkommen ansökning anhöll styrelsen för berörda bolag hos nämnda ämbetsverk om registrering af bolaget. Enligt den förteckning å ledamöterna i styrelsen, som i ansökningen meddelades, utgjordes styrelsen af fem i Sverige bosatte svenske undersåtar, af hvilka en utsetts af Kungl. Maj:t och fyra af delägarna i bolaget, samt tre i Norge boende norske undersåtar, hvaraf två

valts af aktieägarne och en af Fredrikshalds kommun. Af styrelsens åtta ledamöter voro alltså tre norske undersåtar, bosatte i Norge.

Med anledning af denna ansökning meddelade Patent- och registreringsverket beslut den 14 oktober nyssnämnda år, däri bemälda ämbetsverk, enär styrelseledamöternas antal uppginge till åtta, hvaraf sex valts af aktieägarne, en utsetts af Kungl. Maj:t och en tillsatts af Fredrikshalds kommun, samt af de utaf aktieägarne valde ledamöterna, jämlikt föreskrift i bolagsordningen, två vore i Norge bosatte norske undersåtar, fann den gjorda anmälan, enligt hvilken jämväl den af Fredrikshalds kommun tillsatte styrelseledamöten vore i Norge bosatt norsk undersåte, icke, i strid mot föreskriften i 40 §, 2:a momentet, af lagen om aktiebolag den 28 juni 1895, kunna registreras.

Öfver detta Patent- och registreringsverkets beslut anförde bolagets styrelse hos Kungl. Maj:t besvär under yrkande att, då Kungl. Maj:t genom berörda resolution den 22 mars 1901 medgifvit, att bolagets styrelse finge vara på sådant sätt sammansatt som den för närvarande vore, Kungl. Maj:t måtte, med ändring af Patent- och registreringsverkets öfverklagade beslut, förklara den af ämbetsverket anmärkta omständigheten icke utgöra hinder för bolagets registrering.

Sedan Patent- och registreringsverket, till följd af remiss, i målet afgifvit underdånigt utlåtande, föredrogs målet inför Kungl. Maj:t den 31 januari 1902. Föredragande departementschefen, statsrådet herr *von Krusenstjerna* hemställde därvid, att Kungl. Maj:t måtte, med undanröjande af Patent- och registreringsverkets öfverklagade beslut, visa målet åter till nämnda ämbetsverk, som hade att detsamma på anmälan ånyo företaga och därmed vidare lagligen förfara. Denna hemställan grundade föredraganden därpå, att, jämlikt den tillämpning, som genom beslutet den 22 mars 1901 gifvits åt 40 § i lagen om aktiebolag, hvad i denna paragraf stadgades i fråga om styrelseledamöters nationalitet och boningsort endast afsåge de af delägarne i bolaget valde ledamöter af styrelsen.

Statsråden *Hammar skjöld* och *Westring*, hvilka ansågo, att genom Kungl. Maj:ts omförmälda beslut den 22 mars 1901 icke blifvit i fråga om styrelseledamöternas nationalitet och boningsort bestämdt annat än att två ledamöter skulle vara i Norge bosatte norske undersåtar, hemställde, att Kungl. Maj:t måtte ej finna skäl göra ändring i Patent- och registreringsverkets öfverklagade beslut.

Statsrådets öfrige ledamöter, hans excellens herr statsministern friherre *von Otter*, hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Lagerheim*

samt statsråden grefve *Wachtmeister*, *Cläëson*, *Crusebjörn*, *Odelberg*, *Husberg* och *Palander*, instämde i föredragandens hemställan; och fattade Hans Maj:t Konungen beslut i enlighet med denna hemställan.

Den tolkning, som föredraganden sålunda gifvit åt Kungl. Majts förenämnda beslut af den 22 mars 1901 och hvarpå han grundat sitt rådslag uti ifrågavarande mål, synes utskottet äga så mycket mindre fog för sig, som sagda beslut rörande styrelseledamöternas i berörda bolag nationalitet och boningsort endast innehåller, att två ledamöter skola vara i Norge bosatte norske undersåtar, samt 40 § i aktiebolagslagen uttryckligen föreskrifver, att aktiebolags styrelse kan efter Kungl. Maj:ts medgifvande till viss del, dock högst en tredjedel af *hela* antalet, bestå af främmande undersåtar eller å utrikes ort bosatte svenske eller norske undersåtar. Icke heller gifva de motiv, hvilka af den utaf Kungl. Maj:t den 30 december 1885 tillsatta kommitté, som, bland annat, haft att utarbета förslag till lag om aktiebolag och hvars förslag i denna del oförändradt ingått i 1895 års lag, något som helst stöd för att en sådan tillämpning af ifrågavarande paragraf skulle kunna göras gällande, att paragrafens stadganden om styrelsemedlemmars nationalitet och boningsort skulle afse endast de af aktieägarne valde ledamöterna af styrelsen. Kommittén yttrar i detta afseende följande:

»Att ett aktiebolags representanter i allmänhet böra vara det lands undersåtar, i hvilket bolaget utöfvar sin verksamhet, och inom landet bosatte, torde få anses såsom en själfklar regel. Att härvid norrmän likställt med svenska undersåtar, kan ej betraktas såsom något verkligt undantag, då enligt kungl. förordningen den 4 juni 1868 norrmän, när de äro här i riket bosatte och mantalsskrifne, äga att under enahanda villkor, som för svenska undersåtar äro stadgade, idka handel eller annat näringsyrke.

I vissa fall, såsom då utländskt kapital i någon högre grad är inresserad i ett svenskt affärsföretag, lär det emellertid blifva nödigt medgifva utländsk man rätt att ingå såsom ledamot af bolagets styrelse. Till förebyggande af missförhållanden torde det dock ej kunna tillåtas utländsk man — eller å utrikes ort bosatt svensk eller norsk undersåte, som i detta afseende skäligen kan likställas med utländingen — att ingå såsom ledamot i aktiebolags styrelse utan Konungens tillstånd för hvarje särskildt fall. Dispensrätten har dessutom begränsats därhän, att å utländsk ort

bosatte styrelseledamöter ej må utgöra mera än en tredjedel af hela antalet.»

Då föredraganden på grund af omförmälda tolkning af Kungl. Maj:ts beslut den 22 mars 1901 till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, med upphäfvande af Patent- och registreringsverkets beslut att vägra registrering af bolaget, visa målet åter till nämnda ämbetsverk, har föredraganden därmed enligt utskottets uppfattning tillrådt Kungl. Maj:t att vidtaga en åtgärd, som i sig innebär ett öfverskridande af den dispensrätt, som blifvit Kungl. Maj:t i förevarande afseende tillerkänd. Gifvet är nämligen, att Kungl. Maj:t icke äger att i andra fall eller i vidsträcktare mån medgifva dispens från föreskrifter i af Kungl. Maj:t och Riksdagen gemensamt stiftade lagar, än i dessa lagar uttryckligen stadgas. Med hänsyn jämväl till de konsekvenser, hvartill en sådan tillämpning af 40 § i aktiebolagslagen, som i detta mål gjort sig gällande, i framtiden skulle kunna leda, har utskottet ansett sig böra anmäla förevarande ärende hos Riksdagen.

Stockholm den 4 maj 1903.

På utskottets vägnar:

HUGO BLOMBERG.

Reservationer:

A) *beträffande memorialets ingress, i hvad den rör äskandet af det eller de protokoll, jämte därtill hörande handlingar, som må hafva blifvit i statsrådet förda angående inledandet och fullföljandet af de öfverläggningar, hvilka mellan svenska och norska statsrådsmedlemmar förevarit rörande frågan om särskilda konsuler för hvardera af de förenade rikena, äfvensom det därå meddelade svar:*

af herrar friherre *Barnekow, Elowson, af Callerholm, Darin, Jansson, Nydal, Andersson* i Öhrstorp, *Bergström* och *Hjärne*, hvilka förenat sig om följande yttrande:

»Då konstitutionsutskottet icke funnit skäl till någon anmärkning eller åtgärd från utskottets sida med anledning af hvad i detta ärende förekommit och ej heller något yrkande i dylik riktning inom utskottet framställts, hafva vi ansett ett omförmälände i memorialets ingress af att utskottet, på gjord förfrågan, erhållit den upplysning, att ifrågavarande ärende ännu befunne sig på beredningens stadium, sakna all grund och därför uttalat oss för, att hela detta stycke skulle därur uteslutas;»

B) *vid punkten 1:o af utskottets memorial:*

af herr *Blomberg*, som ansett den i punkten 1:o omförmälda regeringsåtgärd icke vara af beskaffenhet, att den bort föranleda utskottet att därom hos Riksdagen göra anmälan enligt § 107 regeringsformen;

af herrar friherre *Wrangel von Brehmer* och *Berg, Lars*, hvilka instämt med herr *Blomberg*;

C) *vid punkten 2:o af utskottets memorial:*

af herr *Blomberg*, som ansett den i punkten 2:o omförmälda regeringsåtgärd icke vara af beskaffenhet, att den bort föranleda utskottet att därom hos Riksdagen göra anmälan enligt § 107 regeringsformen;

af herrar friherre *Barnekow* och friherre *Wrangel von Brehmer*, hvilka instämt med herr *Blomberg*;

D) *vid punkten 3:o af utskottets memorial:*

af herr *Blomberg*, som ansett den i punkten 3:o omförmälda regeringsåtgärd icke vara af beskaffenhet, att den bort föranleda utskottet att därom hos Riksdagen göra anmälan enligt § 107 regeringsformen;

af herrar *Säve*, friherre *Alströmer*, friherre *Wrangel von Brehmer*, *Berg, Gustaf B.*, *Sjöholm*, *Danckwardt-Lillieström* och *Kennedy*, hvilka instämt med herr *Blomberg*;

E) a) af herr *Bergström*, som anført:

(Protokoll öfver landtförsvarsärenden den 28 februari 1902, n:o 11.)

I skrifvelse af den 1 februari 1902 gjorde generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet framställning om, att 3,000 stycken 7,5 mm. revolverar m. 87 måtte få anskaffas, att kontrakt om leverans af nämnda vapen, för hvilka tillverkningspriset utgjorde 27 kronor för hvarje revolver, hvartill komme besiktning-, skottställnings- och transportkostnader, tillhopa 2 kronor 50 öre, finge uppgöras med Husqvarna vapenfabriks aktiebolag, som förut tillverkat sådana vapen för armén, samt att för ändamålet måtte anvisas 88,500 kronor af influtna medel för försålda gevärspersedlar. I infordradt och den 13 februari 1902 afgifvet utlåtande öfver denna framställning tillstyrkte arméförvaltningen å artilleridepartementet bifall till densamma.

Vid föredragning af detta ärende i statsrådet den 28 februari 1902 hemställde chefen för landtförsvarsdepartementet, »det Kungl. Maj:t täcktes medgifva, att ett belopp af 88,500 kronor finge af arméförvaltningen för ifrågavarande ändamål utbetalas från influtna medel för försålda gevärspersedlar, äfvensom bemyndiga arméförvaltningen att med Husqvarna vapenfabriks aktiebolag träffa aftal om tillverkning af ofvanberörda antal revolverar till ett pris af högst 27 kronor för hvarje.»

I enlighet härmed fattade också Kungl. Maj:t sitt beslut.

Kungl. Maj:t har sålunda under pågående riksdag beslutat öfver ett utgiftsbehof till högst betydande belopp, utan att underställa det samma Riksdagens pröfning, och för fyllandet af detta behof anvisat medel, öfver hvilka Kungl. Maj:ts dispositionsrätt måste anses högeligen tvifvelaktig.

Öfver besparingar på de extra ordinarie anslagen äger Kungl. Maj:t icke någon som helst dispositionsrätt. Genom att tillföra äfven den extra ordinarie staten s. k. särskilda uppbördsmedel, hvilka särdeles på fjärde hufvudtiteln uppgå till högst betydande summor, har emellertid Kungl. Maj:t förskaffat sig ett slags surrogat härför. Det är bland dessa »utgiftsanslagen särskildt tillhörande uppbördsmedel», som man i kapitalkontot till rikshufvudboken under fjärde hufvudtiteln å extra ordinarie staten påträffar den tillgång: »Till fortsatt tillverkning vid statens gevärsfaktori af eldhandvapen åt armén: Försäljningsmedel», hvilken tillitats i och för det nu ifrågavarande inköpet af revolverar från Husqvarna vapenfabriks aktiebolag.

Att Kungl. Maj:t icke utan vidare bör äga att disponera öfver influtna medel för försålda gevärspersedlar, synes påtagligt. Redan vid den år 1845 verkställda granskning af statsverkets tillstånd, styrelse och för-

valtning uttalade rikets ständers revisorer som sin mening, »att dylika försäljningsmedel rätteligen böra, såsom en besparad tillgång för statsverket, ställas till rikets ständers disposition, för att tagas i beräkning vid en blifvande statsreglering, helst tillfällen kunna gifvas, då försäljning äger rum af kasserade persedlar, hvilka i värde kunna uppgå till ansenliga belopp.» Då Riksdagens sammanträden numera äro årliga och således inga svårigheter förefinnas att inhämta dess mening om statsmedlens användning, lär denna uppfattning hafva yttermera fog för sig.

I hvarje fall måste det förhållandet, att Kungl. Maj:ts nu ifrågasvarande beslut fattats under pågående riksdag och utan någon som helst framställning till Riksdagen, anses i hög grad anmärkningsvärdt. I riksdagsbeslutet såväl som i Riksdagens skrifvelse med öfverlämnande af ny riksstat hänvisas årligen till de i rikets ständers skrifvelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingarna å hufvudtitlarne, hvilka grunder förklaras fortfarande skola blifva gällande. Med afseende på besparingar å hufvudtitlarne gäller sålunda såsom en grundregel, att de endast få disponeras — såsom det heter i 1841 års riksdagsskrifvelse — »för bestridande af sådana, vid den af rikets ständer verkställda statsreglering ej påräknade utgifter, hvilka under tiden emellan riksdagarne kunna finnas af oundvikligt behof påkallade». Att Kungl. Maj:t tillerkänt sig en mera omfattande dispositionsrätt med afseende på de nu ifrågasvarande försäljningsmedlen, lär, liksom Kungl. Maj:ts ofvanberörda beslut i det hela, icke kunna anses annorlunda än som ett obehörigt intrång i Riksdagens statsregleringsrätt.

På grund af hvad nu anförts, har jag ansett skäl föreligga för konstitutionsutskottet att för Riksdagen, jämlikt § 107 regeringsformen, anmäla detta ärende;

af herrar *Andersson* i Öhrstorp och *Carlson*, hvilka förenat sig i denna herr *Bergströms* reservation;

b) af herr *Bergström*, som anført:

(Protokoll öfver landtförsvarsärenden den 19 september 1902, n:o 9.)

Sedan konstitutionsutskottet i sitt déchargebetänkande vid 1894 års riksdag, jämlikt § 107 regeringsformen, hos Riksdagen anmält, att Kungl. Maj:t vid åtskilliga tillfällen under år 1893 i kommandoväg fattat beslut om vidtagande af åtgärder, hvilka föranledt statsutgifter, samt *dürefter* i stats-

rådet meddelat föreskrifter om gäldande af de sålunda uppkomna kostnaderna, torde efter sagda tid grundlagsenlig ordning vid dylika ärendens behandling i regel blifvit följd.

Ett återfall i det forna grundlagsstridiga tillvägagångssättet har emellertid inträffat under nästlidet år, i det att Kungl. Maj:t genom generalorder af den 22 maj 1902 befallt militärbefälhafvaren på Gottland, öfverste J. G. Björlin och musikdirektören J. G. Kjellberg att från och med den 22 därpå följande juli och tills vidare stå till chefens för landtförsvarsdepartementet förfogande för utarbetande af förslag till omorganisation af harmonimusiken vid armén, samt den 19 september 1902 genom beslut i statsrådet förordnat om ersättning för ifrågavarande arbete.

Då det utan tvifvel är af största vikt att upprätthålla den af 1894 års konstitutionsutskott häfdade mening, att vid behandlingen af mål af dylik art anslagsfrågan städse bör i statsrådet afgöras, innan något beslut i kommandoväg fattas, har jag yrkat, att konstitutionsutskottet skulle, jämlikt § 107 regeringsformen, för Riksdagen anmäla det ofvan berörda förhållandet;

af herrar *Elowson, af Callerholm, Darin, Jansson, Nydal* och *Wavrin-sky*, hvilka förenat sig i denna herr Bergströms reservation;

c) af herr *Bergström*, som anfört:

(Protokoll öfver finansärenden den 28 november 1902, n:o 1, och protokoll i kommandomål den 23 januari 1903.)

I skrifvelse till Konungen af den 30 april 1902 anhöll Riksdagen i anledning af i ämnet väckta motioner, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats, där värnpliktige undergå vapenöfning, utskänkning af vin, öl och porter, där den ej sker i sammanhang med värdshusrörelse vid måltider till spisande gäster, må kunna undvaras och därför böra förbjudas, samt, i händelse det skulle visa sig, att så ej kan ske, och hinder för dylikt beslut möter, huruvida ej utskänkningen å dessa platser af vin och maldrycker lämpligen må kunna inskränkas.

Den 28 november 1902 föredrog chefen för finansdepartementet, efter gemensam beredning med chefen för landtförsvarsdepartementet, uti statsrådet *dels* Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1901 angående ny härordning

med mera, såvidt i samma skrifvelse framhållits såsom önskemål, att utskänknigen af rusdrycker inom kasernområden och mötesplatser, så långt möjligt vore, inskränktes, jämte i anledning däraf infortrade yttranden från arméfördelningscheferna, chefen för fortifikationen och militärbefälhafvaren på Gottland, dels Riksdagens ofvannämnda skrifvelse af den 30 april 1902 jämte i anledning af densamma infortrade yttranden af öfverståthållare-ämbetet och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län samt arméfördelningscheferna och militärbefälhafvaren på Gottland.

Chefen för finansdepartementet hemställde, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att handlingarna i ärendet skulle, jämte utdrag af statsrådsprotokollet, öfverlämnas till landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition för utfärdande i kommandoväg af de bestämmelser i frågan, som kunde i sådan ordning åvägbringas och vore för ändamålet lämpliga.

I enlighet härmed fattade också Kungl. Maj:t sitt beslut.

Därefter utfärdades i kommandoväg, jämlikt det till konstitutionsutskottet öfverlämnade protokoll i kommandomål för den 23 januari 1903, vissa föreskrifter, hvilka återfinnas i följande generalorder:

»Kungl. Maj:t, som med anledning af dels Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1901 angående ny härordning m. m., såvidt i samma skrifvelse framhållits såsom ett önskemål, att utskänknigen af rusdrycker inom kasernområden och mötesplatser så långt möjligt vore inskränktes, dels Riksdagens skrifvelse den 30 april 1902 angående inskränkning af rätt till utskänkning å lägerplatser af vin och maltdrycker, efter vederbörande myndigheters hörande, genom nådigt beslut af den 28 november 1902 förordnat, att handlingarna i ärendet skulle öfverlämnas till kungl. landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition för utfärdande i kommandoväg af de bestämmelser i frågan, som kunde i sådan ordning åvägbringas och vore för ändamålet lämpliga, har i nåder befallt, att, förutom hvad uti ifrågavarande afseende finnes föreskrifvet i tjänstgöringsreglementet för armén, följande skall lända till efterrättelse beträffande marketenterirörelsen. i den mån nu gällande kontrakt angående försäljningen å marketenterierna icke lägga hinder i vägen därför:

A. Å de öfningsplatser, som icke äro belägna i eller invid garnisonsort.

1. Utskänkning af vin och porter får icke äga rum.
2. Öl får utskänkas blott vid tiderna för manskapets middags- och aftonmåltider under en och en half timme hvardera gången, tiden för måltiden däri inbegripen. Utskänknigen får ske endast till förtäring på stället glas- eller muggvis åt personer tillhörande vederbörligt regemente eller åt öfriga personer, hvilka besöka öfningsplatsen i offentligt uppdrag eller där hafva sysselsättning för regementets räkning.
3. Andra personer än de, som omförmålas i nästföregående punkt, få icke under de tider öl serveras uppehålla sig i marketenteriet.

4. Vederbörande chef äger å ena sidan att föreskrifva de ytterligare inskränkningar beträffande ölutskänkningsen, som af omständigheterna kunna påkallas, och å andra sidan att på grund af särskild anledning undantagsvis meddela tillstånd till utskänkning af öl i vidsträcktare mån än ofvan angifvits.

5. I marketenteri skall städse finnas att tillgå såväl svagdricka som mjölk, kokadt kaffe och läskedrycker, såsom vatten, saft o. s. v. Därstädes skola äfven tillhandahållas smörgåsar, kaffebröd m. m. dyl., som af manskapet röner mera allmän efterfrågan.

6. Kontrakt angående marketenterirörelse får upprättas blott för ett år i sänder.

B. Inom kasernområden, belägna i eller invid garnisonsort.

7. Jämväl inom ifrågavarande områden skola ofvanstående bestämmelser tillämpas, dock hvad beträffar de i punkterna 2 och 3 stadgade inskränkningar endast i den mån vederbörande chef med hänsyn till utskänkningens af spritdrycker ordnande inom garnisonsorten, särskildt i kasernområdets närhet, finner sådant tillräddligt och af omständigheterna påkalladt.

I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t i nåder befallt, att samtliga regementschefer skola efter hvarje kalenderårs utgång i tjänsteväg till chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet aflämna redogörelse för marketenteriväsendets ordnande vid vederbörliga regementen under det sistförflutna året samt för de åtgärder för nykterhetens befrämjande, som härmed stå i samband, äfvensom för de resultat, som härigenom vunnits; skolande vederbörande arméfördelningschefer (militärbefälhafvaren på Gottland) vid öfverlämnande af dessa redogörelser afgifva de yttranden och förslag, hvartill desamma kunna gifva anledning.

Stockholms slott den 23 januari 1903.

På nådigste befallning

Jesper Crusebjörn.»

Att detta ärende kunnat anses och behandlas som ett kommandomål, har jag funnit i hög grad anmärkningsvärdt. Riksdagens konstitutionsutskott, liksom också Kungl. Maj:t, har vid upprepade tillfällen framhållit, att allenast enkla militära mål, som afse rena verkställighetsåtgärder, böra i kommandoväg behandlas. Ett sådant enkelt militärt mål var icke det nu ifrågavarande ärendet.

Det rörde fastmera en fråga af stort och allmänt intresse, och Riksdagen hade också i sin skrifvelse af den 30 april 1902 uttryckligen framhållit, att Riksdagen afsåg en lagstiftningsåtgärd. Då frågor om stiftande af nya samt ändring och förklaring af gällande lagar och allmänna ekonomiska författningar icke kunna behandlas i kommandoväg, utan jämlikt § 8 regeringsformen skola af statsrådet in pleno handläggas, borde man sålunda här kunnat vänta, att först, på grundvalen af gemensam bered-

ning af chefen för finansdepartementet och chefen för landtförsvarsdepartementet, vidtagits en lagstiftningsåtgärd, sådan Kungl. Maj:t i kraft af sin ekonomiska lagstiftningsmakt kan vidtaga, och att därefter i kommandoväg utfärdats de verkställighetsföreskrifter, som ytterligare kunnat vara erforderliga.

Då så ej skett, utan genom beslut, fattadt af Kungl. Maj:t i statsrådet, hela denna fråga öfverlämnats till afgörande i kommandoväg, har jag ansett grundlagens bud öfverträdna och fördenskull yrkat, att konstitutionsutskottet skulle, jämlikt § 107 regeringsformen, för Riksdagen anmäla detta ärende;

af herrar *Jansson, Broström* och *Hedlund*, hvilka förenat sig i denna herr *Bergströms* reservation;

d) af herr *Bergström*, som anfört:

(Protokoll öfver civilärenden den 31 december 1902, n:o 35.)

I den lag, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, som antogs af 1902 års riksdag, infördes en sista paragraf så lydande:

» 15 §.

De närmare föreskrifter, hvilka, utöfver hvad denna lag innehåller, må erfordras med afseende å elektriska anläggningars utförande och skötsel, meddelas af Konungen.»

I den skrifvelse till Konungen, n:o 86, af den 9 maj 1902, hvori Riksdagen tillkännagaf, att den antagit ifrågavarande lag, framhölls tillika, att de af den s. k. elektriska starkströmskommissionen föreslagna säkerhetsföreskrifterna, såvidt Riksdagen kunnat finna, innebure en i möjligaste mätto fullständig trygghet mot inträffande af fara, samt att Riksdagen förväntade, att Kungl. Maj:t skulle i administrativ väg för elektriska starkströmsledningar påbjuda iakttagande af säkerhetsföreskrifter i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de många detaljföreskrifter, som af nämnda kommission i sådant afseende föreslagits.

Att sedermera Kungl. Maj:t, på föredragning af chefen för civildepartementet, ansett sig kunna i den under den 31 december 1902 utfärdade stadga om elektriska anläggningar för belysning eller arbetsöfverföring införa *dels* i 51 § en bestämmelse om beredande af ett alldeles

särskildt skydd åt statens telegraf- och telefoninrättningar, dels i 53 § en bestämmelse, att innehafvare af elektrisk anläggning skall vara skyldig att godtgöra inspektör för förrättning, som af honom till fullgörande af inspektionsuppdraget utföres, med 15 kronor för hvarje dag, som af förrättningen upptages, har jag funnit i hög grad anmärkningsvärdt.

Den förstnämnda bestämmelsen, hvarigenom statens telegraf- och telefoninrättningar försättas i en särskildt gynnad undantagsställning, står för ingen del i öfverensstämmelse med den af 1902 års riksdag häfdade uppfattning, hvilket tydligt framgår däraf, att Riksdagen förkastade de förslag i liknande riktning, hvilka motions- och reservationsvis underställdes dess bepröfvande. I den s. k. starkströmskommissionens förslag till säkerhetsföreskrifter samt stadganden angående tillsyn öfver vissa elektriska anläggningar, till hvilket förslag 1902 års riksdagsskrifvelse hänför sig, nämnes ej heller något om ett dylikt undantagsförhållande med afseende å statens telegraf- och telefoninrättningar.

Kungl. Maj:ts beslut att utan Riksdagens medgifvande pålägga innehafvare af elektriska anläggningar vissa afgifter, nämligen för inspektionsförrättningar, hvilat ur konstitutionell synpunkt på en mycket tvifvelaktig grund. Då den s. k. starkströmskommissionen icke föreslagit någon dylik anordning och ett par af dess medlemmar uttryckligen framhållit, att det syntes dem medföra olämpliga konsekvenser, om man skulle påräkna, det de enskilda starkströmsägarna skulle betala inspektionen, och då senare Svenska Teknologföreningen och dess afdelning för elektroteknik i afgifvet yttrande erinrat, att ersättning till telegrafverkets distriktsingenjörer för deras handhavande af starkströmsanläggningarnas inspektion hittills bekostats af dessa anläggningar själfva, men att det syntes vara hvarken lämpligt eller billigt, att detta förhållande fortfore, utan borde inspektionen, äfven hvad kostnaden beträffade, blifva en statens angelägenhet på samma sätt som i fråga om den öfriga yrkesinspektionen, borde det äfven ur saklig synpunkt hafva väckt betänkligheter hos föredraganden att tillråda Kungl. Maj:t att på egen hand pålägga dessa inspektionsavgifter. Då så ändock skett, har jag funnit detta ägnadt att ådraga sig Riksdagens synnerliga uppmärksamhet.

På grund af hvad nu anförts, har jag ansett konstitutionsutskottet äga skäl att, jämlikt § 107 regeringsformen, anmäla detta ärende.

e) af herr *Bergström*, som anförde:

(Protokoll öfver jordbruksärenden den 6 juni 1902, n:o 9.)

I skrifvelse till Konungen af den 21 maj 1902 tillkännagaf Riksdagen, att Kungl. Maj:ts i proposition n:o 74 gjorda framställning, att å kronans vägnar aftal finge träffas med Trollhättans elektriska kraftaktiebolag angående tillgodogörande af kronan tillhörig vattenkraft i Göta älf vid Trollhättan i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för den 26 mars 1902 angifna grunder och under de villkor i öfrigt, som Kungl. Maj:t komme att bestämma, förfallit genom kamrarnes därom fattade skiljaktiga beslut.

Första Kammaren hade vid sammanträde den 17 maj, i enlighet med statsutskottets hemställan, i hufvudsak bifallit Kungl. Maj:ts framställning. Andra Kammaren hade samma dag, med biträdande af en af kammarens samtliga representanter inom statsutskottet afgifven, utförligt motiverad reservation, beslutat, att Kungl. Maj:ts ifrågasatt framställning icke skulle vinna Riksdagens bifall samt att Riksdagen vid anmälan af detta beslut skulle, i enlighet med hvad i herr Molls m. fl. motion föreslagits, anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta föranstalta om förnyad och fullständig utredning i förevarande ämne och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill en sådan utredning må gifva anledning.

Då Riksdagens skrifvelse i ärendet den 6 juni föredrogs i statsrådet, framhöll föredraganden, chefen för jordbruksdepartementet, att särskild utredning borde genom sakkunnig person verkställas därom, huruvida icke vattenkraften vid Trollhättan, äfven under förutsättning att ifrågasatt ombyggnad af Trollhätte kanal komme till stånd, kunde ändamålsenligt tillgodogöras genom kraftuttagningens förläggande till älvens östra strand, och hemställde härefter, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt civilingenjören Johan Gustaf Richert att, efter undersökning härom, till Kungl. Maj:t afgifva det yttrande och förslag i berörda hänseende, hvartill undersökningen kunde gifva anledning, med bemyndigande för Richert att, för den händelse mark för dylik anläggning erfordrades från af Nya Trollhätte kanalbolag disponerad jord, om förvärfvande för kronans räkning af denna mark med kanalbolaget å kronans vägnar preliminärt förhandla. Detta vardt också Kungl. Maj:ts beslut.

Det hade sålunda icke behöft gå fulla tre veckor förbi från den dag, då Andra Kammaren, i anslutning till den af samtliga statsutskottets ledamöter från sagda kammare uttalade mening, tydligt och bestämdt förklarade,

att det kräfdes en förnyad och fullständig utredning för denna viktiga frågas lösning, för att föredragande departementschefen skulle hinna förgäta detta kammarens uttalande, hvilket ledt till Riksdagens afslag å Kungl. Maj:ts framställning. Annorlunda kan man ej förklara chefens för jordbruksdepartementet hemställan, att utredningen skulle begränsas, på sätt statsrådsprotokollet ger vid hand, och anförtros åt en enda person, hvars namn därtill var mycket nära knutet till den af Riksdagen förkastade framställningen.

Under Riksdagens öfverläggningar i ärendet hade det dock med styrka framhållits, att den nya utredningen borde göras så allsidig som möjligt och att äfven sådana personer, om hvilka man visste, att de hade intresse för den af Andra Kammaren biträdda reservationens synpunkter, måtte få tillfälle att yttra sig i saken.

Att chefen för jordbruksdepartementet funnit lämpligt att lägga denna förnyade utredning på en annan linje än i den omförmälda reservationen till statsutskottets betänkande samt under Andra Kammarens öfverläggning påyrkats, förefaller så mycket mera egendomligt som ett hans uttalande under nämnda kammares öfverläggning svårigen kan förstås på annat sätt än såsom en bestämd förklaring, att han vore lika villig som skyldig att efterkomma de framställda önskningarna i detta hänseende. Då därtill kommer, att föredragande departementschefen i sitt yttrande till det statsrådsprotokoll, som åtföljde fjolårets kungl. proposition i ämnet, icke en, utan flere gånger betonat vikten af att denna fråga så snart ske kan vinner sin lösning, borde man kunnat förvänta, att han gjort allt för att främja den fullständiga och allsidiga utredning, som säkerligen ensam kan föra frågan till ett snart och lyckligt slut.

Då chefen för jordbruksdepartementet vid sitt rådslag i detta ärende synes mig hafva brustit i uppfyllandet af de fordringar, § 107 regeringsformen ställer på en konungens rådgifvare, har jag yrkat, att konstitutionsutskottet skulle, jämlikt nämnda paragraf, för Riksdagen anmäla ärendet.

Herrar *Moberg*, friherre *Alströmer*, *Berg*, *Gustaf Axel*, *Trygger*, *Berg*, *Lars*, *Nyström*, *Carl*, *Johnsson* och *Carlson* hafva begärt få här antecknad, att de icke deltagit i behandlingen af de ärenden, hvilka af utskottet blifvit anmälda under nedannämnda punkter af memorialet, nämligen:

punkten 1:o:

herrar *Moberg, Berg, Gustaf Axel, friherre Alströmer och Johnsson;*

punkten 2:o:

herrar *Berg, Gustaf Axel, och Trygger; samt*

punkten 3:o:

herrar *Moberg, Berg, Gustaf Axel, Trygger, Berg, Lars, Nyström, Carl, Johnsson och Carlson.*
